

nösen áll ez a déli Államokra, ahol rengeteg a néger nemzetiségű munkás. Az utóbb felsorolt munkanélküli segélyezés valódi értelmét akkor kapjuk meg, ha megemlítjük, hogy a Roosevel-féle „új korszak“ legutolsó évében az életszükségleti cikkek ára 30 százalékkal emelkedett. Ezekre a mozzanatokra vezethetők vissza az utolsó évek Amerikaszerete ismétlődő munkanélküli-, és sztrájk-mozgalmi. A munkanélküliség kiterjed minden hivatásra. Munkanélküli az építésszek 95, a mérnökök és technikusok 85, az építőmunkások 80, a vasutasok 50 százaléka. Ezenkívül 250 ezer tanító, 10 ezer színész, művész, zenész, újságíró stb., vár elhelyezésre, nem is említve, hogy a kormány kifejezetten szorgalmazza a fiatalok hosszabb iskolázását, hogy ha ideig-óráig is, de visszatartsa azokat a munkanélküliség kádereitől. Ilyen körülmények közt kényszerült Roosevel a legutolsó parlamenti ülészak bezárása előtt bejelenteni, hogy a „társadalombiztosítás teljes rendszerével“ szándékozik segíteni a viszonyokon s e célból bizottság kiküldését kérte. Az intézkedés eredménye: számos törvényjavaslat, köztük nem csupán az, amit maga Roosevel is támogat, a *Wagner-Lewis-féle*, hanem a munkások törvényjavaslata is.

A törvényjavaslatok közül a munkásoké az egyetlen, amely valóban a kérdés gyökeres orvoslását célozza. Ezt a javaslatot valamennyi törvényes amerikai munkásszervezet támogatja, úgy a jobb mint a baloldaliak. A tervezetet a munkásszervezeteken kívül rengeteg klub, egyházközség, farmeregyesület stb. magáévá tette s számos községi és kerületi tanács, amelyek mögött mindenütt reális erők csoportosulnak a törvénytervezet tételének elfogadtatása céljából. Magában az Északamerikai szocialista pártban megoszlanak a vélemények a tervezet támogatását illetően. Számos szervezete mellette, igen sok pedig ellene nyilatkozott.

(New-York)

Kertész Károly

S Z E M L E

A NYUGAT UJJASZÜLETÉSE

Huszonhét évfolyam immár a Nyugat multja. A huszonnyolcadikkal a magyar folyóirat új korszak elé lép. Legalább is ezt hirdetik a kiadóhivatali reklámok és ezt igéri Babits Mihály, a szerkesztő is karácsonyi vezércikkében.

A csaknem akadémiai tekintély, amely a Nyugatot övezi és az élemedett kor, melyet megért, önkéntelen csodálkozásra készlet és az elismerésnek kétségtelen bámulatát kelti fel. Annál meglepőbb, hogy ez a tiszteletreméltó aggastyán — a folyóiratok oly korán öregszenek! — megáhitotta a fiatalságot és feladván az öregségnek és a szakállnak kijáró előjogokat, megfiatalítási műtétnek veti alá magát.

A vének gyermekded bölcsessége gyakran megbocsáthatóbb, mint az ifjak koravénsége és ezért ki tudja, nem lett volna-e helyesebb a Nyugat részére, ha útát enged a törvényszerű végelgyengülésnek és elszenderek örökre, mellére fektetvén szakállát, mint egy kiérdemesült hósi pajzsot. Ám a Nyugat tovább él.

„Letelt a toldimiklósi emberöltő — írja Babits — de a sorompók közt mindig fiatal harc állt... A Nyugat mindig meg tudott fiatalodni, anélkül, hogy ehhez előbb (mint ama bizonyos főnixnek) el kellett volna égetnie önmagát.“

A Nyugat fiatalnak érzi magát, Babits szerint azért, mert „sohasem

rendezkedett be rideg „generációs alapon“. Nem egy korosztály álláspontja nyert kifejezést benne, hanem egy nemzet kulturális lelkiismerete. Sohasem vallotta a nemzedéki elméletet, s nem úzte a nemzedéki elzárkózás politikáját. Emberei közt mindig voltak ifjabbak s idősebbek, s lassankint egy új, második generációt vezetett be az irodalomba.“

Igy Babits. Azt hiszi, hogy a Nyugat élete cáfolni látszik azt a törvényt, hogy a folyóiratok megöregszenek és amint azt nem ő, hanem mások vallják, azért, mert a folyóirat csak egy nemzedék képviselője az irodalomban. Ifjúsága végetér a nemzedék fiatalságával.

A megfiatalított Nyugat, amely most már „alkalmat fog adni az írónak, hogy közvetlenebbül is bekapcsolódhasson az idők dialektikájába“, — mindjárt meg is ütközik a korszellemnek azzal a nézetével, amely nemzedék-elméletet állított fel a fejlődés irányának megjelölésére. A harc a Nyugat számára minden bizonnyal túl nehéznek tűnik, mert látványos ellentmondások súlya nehezíti a kiállását. „Második generációt vezetett be az irodalomba“ és ez mintha kompromisszum volna a nemzedék-gondolattal, jólehet, hogy átfogóbb szerepet jelöl a maga számára, olyat, amely „egy nemzet kulturális lelkiismeretét“ hordozza.

A kulturális lelkiismeret annak a világképnek a kitükrözése, amelyet a társadalom szükségképpen kialakított. Babits szembeáll a korszellem vezető gondolatával, amely a nemzedék-szerep megszerzésében látja a kor követelésének érvényrejutását, úgy irányító világképe nyilván az a liberális szemlélet, amely a nemzet minden tagjának, szabad szerepvállalási lehetőségében látja érvényesülni a kor parancsát.

A Nyugat hát láthatólag a liberális gondolkörében él, a „késői liberális cugoscipőiben“ cammog, bocsánat a hasonlatért, de ezt a képet éppen a nemzedék-feltörekvők alkalmazzák előszeretettel, akik maguk viszont „mértőföldjáró csizmákat öltenek.“

A Nyugat így abban a harckeretben, amely számára kínálkozik, kétségtelenül a polgári liberális bajvivője és a második nemzedék, amely a nyomába lépett, fiatalságával akarja tovább menteni azt a világképet, amely hovatovább már csak viszfénye a haladó liberális társadalmának. Nem így a vele szembenálló oldal, amelyet a kor széthulló gazdasági erőinek regeneráló szükségessége és társadalmi átforgatása alakított ki; egy társadalmi réteg, amely a magyar fasizmus során nőtt cselekvő tényezővé. „... ifjú reformátorok... akik... problémák bonyolult szövődését, az államélet bajainak szörnyű összekuszálódását egyetlen lendülettel akarják áttörni.“ (Uj Magyarország, Matolcsy Mátyás könyvéhez. 1934. dec. 30.)

Az elmerülő liberális polgári irodalma, amely az időszerű társadalmi kérdésekkel szemben a „splendid isolation“ elvét vallotta, most megdöbbenve látja, hogy az ellenfél, nem csupán az, amely az irodalmat is a társadalmi feltörekvés szolgálatába állította, de az is, amely a polgári társadalom megvédéséért tevékenyen sikraszáll, a liberális irodalmi hajtásainak lenyirbálására készülődik. A politikai harc rengeti a liberális írókat elefántcsonttoronyát. Babits, aki a humanisztikus polgári kultúrát magával a „szellemmel“ azonosítja, végveszélyt sejt. „Érezzük, — írja az értékfeltés őszinte kétségbeesésével — hogy a Szellem sorsa és helyzete a világban sohasem volt oly különös, oly válságos, mint ma.“ A Nyugat, amely valóban egy korszak java irodalmi termelésének volt a szérűje, „irodalmunk legelőkelőbb termőterétje“, retteg az elprédálástól, a tulajdon veszélyének pillanatában nem tagadhatja többé a harcot, amely végnélkül dúl osztályok és érdekek között. Babits a költőfejedelem borzongva hordozza végig tekintetét a társadalmi harc síkjain, látja a felvonuló fegyvernemeket, a kombattáns irodalmat, amely szem-

befordul az elefántcsonttoronnyal.

Szigetvár sorsa példázza ezt az irodalmi háborút. Elkerülhetetlen a kirohanás.

Az elefántcsonttorony kapuja feltárul. „A napi politikába nem elegyedünk, mégis szembenéziünk a politikával, — adja ki hadparancsát a költőfejedelem. — Szembenéziünk, s ha kell szembeszállunk, s ha ez is politika, hát politizálunk. A kultura léte és szabadsága van kockán. Az Irodalom, mely mindig látó volt és a világ szeme, most sem úzheti a struccok taktikáját. . . Harcolunk minden oly irányzat ellen, mely a magyar kulturát osztálykulturává, néprajzi exotikumává, vagy politikai eszközzé akarja nyomoritani.“

A Nyugat hát valóban új korszak elé lépett. A mult befejezett egészként fekszik immár mögötte. A harci kopja, amely most a mult fölött a magasba lendül, egyben fejfa is a l'art pour l'art folyóiratán.

A megújhódás, akárhogy szépítik is, bizony a mult megtagadását jelenti e percben és ha senki se mondja ki, akkor is elismerése ez annak, amit közel három évtizeden át tagadott: hogy az irodalomnak nincs létjoga társadalmi célkitűzések nélkül.

A „struccok taktikája“ jó volt a békés emésztés korszakában, amikor nyugodtan lehetett aludni a homokban, a harc távoli síkon folyt, a polgári osztályvédelem csaknem egységesen feküdt rá a feltörő erőkre, míg ma a belső ellentmondások magát a társadalmat is szétzilálják s a polgári társadalom módszeres megvédésének kérdésében a polgárság rétegei is szembekerülnek egymással.

A finánczóke korszakának sajátos tünete ez, amikor a fasizálódó gazdasági és társadalmi rend kénytelen a cselekvő politika homlokteréből háttérbe szoritani a polgárságnak azt a rétegét, amely a liberális demokráciával kapcsolódott egybe, olyannyira, hogy idejében nem ismerte fel a fasizálódás szükségét, noha az a finánczóke számára történelmi kényszerűséggel jelentkezett. A fasizmus, kisajátítja a gazdasági leromlás által deklaszálódott polgári és kispolgári rétegeket és számukra új életlehetőségeket ígér. Ezek, a fasizmus ideológiájától átítatódva, felveszik a harcot egyrészt a liberálizmus és demokrácia, másrészt a feltörő negyedik rend ellen. Magyarországon, ahol a fasizálódás nem a „Marcia su Roma“ gyors felfejlődésével történt, hanem az ellenforradalom utáni korszak fokozatos társadalmi átalakulásával, — hatása alá kerülvén utóbb az olasz fasizmusnak, — ez a fasizmus úgyszólván élcsapat nélkül jutott pozícióhoz. Ma, amikor a fasizmus gazdasági, társadalmi és politikai reformjainak elmélyítése szükségessé vált, élcsapatnak is szüksége mutatkozik. Az ideológia tudatos hordozói, akiknek most kellene szerepüket kidomborítani, így alighanem inkább az utóvéd sorsában osztoznak, fedezniök kell fiatalságukkal, a korhoz való természetes tartozásukkal az előttiük haladó ellenforradalmi nemzedéket. Németh László, a fasiszta fiatalság legjellegzetesebb teoretikusa a későbbjövők fölényével állapítja meg eről a nemzedékről: „akik 19-ben diadalmasan tértek vissza, megöregedtek és a fiatalság, amely már a háború utáni rendezetebb években nőtt föl, szolgálhatja őket, de nem gondolkozhat úgy, mint ők.“ (Válasz, I. évf. 3—4. sz.) Az utóvédként felfejlődő fiatalság tehát elfoglalja helyét a fasizmus fedezékeiben. Így néznek aztán egymással szembe a tegnapi liberálizmus polgárai, „szellemi arisztokratái“, a humanisztikus műveltség hordozói és a finánczóke érdekei által kisajátított, a fasizmus ideológiájától átítatódott deklaszált fiatalok, hogy egyfelé a jólét ereje, másfelé az osztályfelsőbbség hatalma az ő kezükben összpontosuljon. A társadalmi ellentét vetíti bele e társadalmi hullámmáson keresztül ideológiai hatását az irodalomba. Minden bizonnyal a liberális

szellem és gondolat ellen küzdő nemzedék-feltörekvőkre gondol Babits, mint olyanokra, akik „néprajzi exotikumká” akarják nyomorítani az irodalmat. A népi irodalom, amely a paraszti élet jelenségeit amaz ideológián szűri át, amely a népi és faji gondolatot a társadalmi fejlődés mozgató energiájává avatja, a fasiszta szakaszban jelentőségre emelkedik, mert a tőkés válság következtében fokozódó társadalmi erjedés szükségessé tesz olyan szociológiai ítélezést, amely az osztályküzdelmek történelmi jelentőségét kizárja a társadalmi együttélés formáiból, az osztályérdek helyébe a népi érdek tág és a valóságot elhomályosító felismerését erőszakolja. Így a népi irodalmat olyanformán üdvözlik, mintha azt hinnék, hogy az osztályküzdelem ebben az irodalomban szublimálódik. (Tán ezért örülnek a paraszt kezében is a tollnak.) A polgári irodalom azonban a maga létjogának megfojtását látja ebben a térhódításban, egy új ideológia diadalát, amely elsöpréssel fenyegeti a liberális szellemiség egész fegyvertárát, ahonnan az európai szellem, népre és fajra való tekintet nélkül a polgári gondolkodást kialakította és előbbrevitte. Amikor a liberális polgári irodalma ennek a szellemi támadásnak visszaverésére készül, teszi ezt a polgári demokrácia ama kényszerhelyzete folytán, amelybe a bal- és jobb-felől fenyegető szociális előretörés sodorta.

A l'art pour l'art elmélet ezen a ponton dől meg, itt válik láthatóvá a polgári irodalomnak nemcsak társadalmi irányzatossága, de ideológiai hatószándéka is. Az általános polgári biztonság óráiban fölösleges az irányzatosság kihangsúlyozása, helyesebben nem tűnik föl irányzatosságnak a polgári szándékosság. A polgári irányzatosságot elhomályosította az irodalomban a társadalom csaknem kizárólagosan uralkodó polgári ideológiája. Minden, ami polgári volt, az természetesen hatott, észre sem vették sajátosságait, az uralkodó társadalom és kolportált irodalmának ideológiai összetétele azonos elemekből állott, a liberális nagy olvasatókohója csaknem észrevétlenül nyelte el a klerikalizmus, konzervativizmus s a szocializmus vele ellentétes ideológiáit. A moloch gyomrában minden elfért, amíg jól emésztett, az emésztőszervek azonban idővel megkoptak és ma már hashajtóra van szükség. Most csupán annyi változott, hogy a tendenciát mesterségesen fokozzák. És ma, amikor a liberális körül megnövekedett a klerikalizmus, konzervativizmus, fasiszmus, szocializmus, amikor a fasiszmus emészti el már-már teljesen a liberális megmaradt erejét, a felemelt, tiltakozó polgári hang, amely a múlt öntudatának idézése csupán, azért tűnik fel újnak, ismeretlennek, szokatlanul és tevékenyen célirányosnak, mert *előretört* támadókat kell visszavernie.

Babits Nyugatának harci felkészültsége védelmi jellegű: „ha kell szembeszállunk.” Defenzívában azonban csak az lehet, aki a sáncokon belül van. Egy biztos: ma még a polgári irodalom kezében az ideológiai irányítás, a fokozódó fasiszalódás azonban könnyörtelenül hozza egyre közelebb a fasiszmus szellemi elitgárdáját, az új nemzedék hódításra kész „ifjú reformátorait”. A Nyugat, amikor velük szembeszáll valójában az öregek, a liberális anyagi és szellemi pozícióiban lévő nevében beszél és a „második generáció” elől zárja el az utat, amelyről pedig azt hiszi, hogy „bevezette az irodalomba.” A liberális demokrácia és a fasiszmus szembenálló érdekei a generációs harc sajátosságait tükrözik ezen a ponton és hiába a Nyugat „megfiatalodása”, a Nyugat lélekben nem válhatik fiatalabbá. A társadalmi fejlődésnek egy újabb fiatalabb hajtása kér vele szemben helyet és nyilvánvaló, hogy a fiatalok, a korszerűbbek azok.

A Nyugat balfelé is defenzív háborúra készül: szembeszáll amaz irányzattal is, amely a kulturát „osztálykulturává... akarja nyomorítani.”

Holott ez a kulturtörekvés valójában a feltörekvő negyedik rend küzdelméből nőtt ki, mely szakadatlanul tart, s immár a fasizmus ellen folyik. Ezt a küzdelmet már nem a polgári liberálizmus beavatkozása fogja eldönteni. A fejlődésnek meg vannak a maga törvényei, letűnt korszakok nem támadnak fel többé. A dicső Nyugat, amely oly sokszíniúen tükrözte egykor a polgári virágkor szellemi értékeit, fakón hanyatlik el ebben a küzdelemben, mert az élet elpártol tőle. A letűnt korszak hősi halottját, a liberális gondolatot még körülhordozhatja a nagy harcmezőn; e modern Szigetvár, — hogy fentebbi képünkénél maradjunk, — tanult Zrinyi egykori ellenségeitől. Az élettelen liberálizmus gondolatát Szolimán porhüvelye módjára emeli magasra, hogy az élők vállán az élet jelével hasson.

A Nyugatnak így indul megújódott fiatalsága és ilyképpen kezdődik „új korszaka“.

Ujvári László

A FRANCIA ÉRTELMSÉGI SORSA, gondolkodása, lelki válsága tükröződik Jean Guéhenno új könyvéből,* amely nemcsak egyszerű önéletrajz, hanem egyszersmind egy jellegzetes réteg története. A népből származó és a néphez visszatérő értelmiségi könyve. Szülei egyszerű munkások. Tizennégyéves korában ő is a gyárba kerül. Esténként új világ tárul fel előtte: a fárasztó testi munkától kimerülve a könyvek világában keres menekvést. Közben egy megmozdulás nagyszerű leírását olvasuk. Jaurès beszél... „először ekkor sejtettem meg, mi a mi igazi sorsunk“. Később az École Normale szellemi harcoktól terhes levegőjébe kerül. Husz éves. És ekkor hull rá a háború végzete, amely egész életére, egész egyéniségére rányomja súlyos bélyegét. Hamar kiábrándul a hazafias mámorból, de a fegyverszünet újra reménykedővé teszi és csak tiz év múlva jön rá, hogy az u. n. béke sem sokkal különb...

Igy elmondva egyszerű, sokak által megélt, banális sors ez. Ami különösen egyénivé teszi ezt a naplót, az a meleg, érzékeny és mégsem patetikus stílus. S az egész könyvnek az intellektuális jellege, t. i. nem annyira az események naplója ez, mint a gondolatoké. Guéhenno a francia értelmiségiek ama fajtájából való, amely mindig az embert keresi és amely ha végül rátalál, nem rejti el légmentesen, nem spirituszban vizsgálja, hanem a valóság összefüggései között. Guéhenno naplója csupa önkutatás: szinte bámulatos mélységgel vizsgálja saját lelkét; ez az önmagafelé való fordulás azonban nem költői menekülés, mert önmagában is a világot és az emberiséget keresi. Nagy út az, míg egy ilyen szenzibilis, félnék ember bátran vállalja származásának következményeit és az elnyomottak felé fordul. Nem aktív harcos, de legalább felismeri az igazságot és művészien fejezi ki.

(Páris)

Bajomi Endre

* J. Guéhenno: Journal d'un homme de 40 ans. Ed. Grasset. Paris.

A KAPITAL MAGYARUL* Az újkori történelem alig ismer könyvet, amelynek oly' nagy hatása lett volna, mint a Kapitalnak. Sokak előtt még ma is szinte megfoghatatlan, hogy hogyan hathatott így egy „száraz tudományos“ mű, hogyan ragadhatta meg a tömegek fantáziáját bonyolult, dialektikus okfejtésével, amikor a tömegek részére sokkal „könynyebb“ és megkapóbb gondolatmenetek is hozzáférhetetlenek. Sokan hajlandók „vallásos“ mozgalmat sejteni a hatás motivumaként, bibliát jelleget tulajdonítva a Kapitalnak, melyre a hívők esküsznek, anélkül, hogy tudnák mi van benne és másodkézen hozzájuk juttatott tételeit dogmaként tisztelik, anélkül, hogy meggyőződnének a tételek igaz voltáról.